

הערות הנוגעות לנסיעה באירון II - שיעור 340

- I. לעמוד בתור אחורי אשה לעלייה לאירון או לירידה וכדומה עיין בברכות (ס"ח). תניא דלא יהלך אדם אחורי אשה בדרך ואפילו אשתו נזדמנה לו על הגשר (ה"ט - ח) ועיין בשו"ת מנחת שלמה (ה"ט - ג') שהביא הלקט יושר שנשתנה הדבר שבזמנינו נשים מצויות ברחוב יותר מאנשים דאף אם יברח מאחורי אשה ימצא אשה אחרת ולכן במקום מצוה או צורך אין טעם להחמיר ומותר לכבד אשת חבר לעלות קודם לאוטובוס ואין חשש איסור (ע"פ).
- II. לעבור באירון בין ב' נשים יושבות מקור האיסור הוא גמרא פסחים (ק"ח). וכ"כ הקיצור שו"ע (סימן ג) ויש אומרים דהאיסור דוקא אם עומדות אבל לא יושבות או הולכות וקשה דהגמרא מיירי ביושבות והגר"ח קניבסקי מתרץ דהגמרא מיירי דהאיסור מטעם כשפים וזה ליכא בזמנינו והמהרש"א בהוריות (י"ג:) כתב דאסור משום דקשים ללימוד וגורם שכחת התורה והחזו"א השיב לאחת שאמרה שקשה לה ליזהר מלעבור בין ב' אנשים דבתוך האש היית נכנסת
- III. לשבת או לישון באירון ליד אשת איש או אשתו נדה - עיין ברמב"ם (חיסורי זי"ח כ"ח - ח) דסובר דנגיעה בעריות עובר בלאו דלא תקרבו אבל דוקא דרך תאוה משמע דבלא תאוה אין בו איסור אפילו מדרבנן וכ"כ הש"ך (י"ד קנ"ז - סק"י) שמצינו שהאמוראים היו מחבקים ומנשקים אחיותיהם אמנם הש"ך (ק"ה - כ) כתב דמשמוש הדפק (pulse) באשתו נדה מותר רק במקום סכנה דאינו מצד קריבה אלא מצד דיני התרחקות ולכן רופאים יהודים משמשים הדפק של אשה אפילו אשת איש שאין זה דרך קריבות ואין לכו גס בה ואין כאן דיני הרחקות אישות ועיין באג"מ (ה"ט - ז - י"ד) דאין לחוש מללכת בסאבוויי ובאסעס בשעת הליכה לעבודה שדחוקים אנשים ונשים דהנגיעה בלא מתכוין מחמת שא"א לו ליזהר אין זה דרך תאוה ומותר באשתו אסור למשש הדפק שבמתכוין נוגע בה ואפילו שהוא לכוונת היתר מ"מ לכו גס בה משא"כ שאר עריות דאין לכו גס בהם וה"ה באשתו שאינו מתכוין דמותר לכו ה"ה באירון לכאורה אין לאסור אפילו באשתו אם אינו מתכוין בנגיעה וטוב להחמיר אמנם אם יודע שהוא יבוא לידי הרהור או קישוי אבר יש להחמיר אפילו בשאר עריות
- IV. הנוסע מארצות הברית לא"י או להיפך בתענית מתענה בין לקולא ובין לחומרא עד צאת הכוכבים במקום שנמצא אז וה"ה בתשעה באב אף אם יזדמן שמתחלת תעניתו ועד הגמור לא יהיה כ"ד שעות (אג"מ ג - ז')
- V. אשה שנסעה לא"י ביום השביעי לז' נקיים וכשתבוא לא"י יחסרו ז' שעות מיום השביעי אפילו הכי יכולה לטבול מיד בלילה בשו"ת שבט הלוי (ז - ג') שהתיר משום דספרה לה שכעת ימים ואחר תטהר קרינן דימים בעינן ולא ז' מעת לעת ועוד דלא מצינו שחל טהרתה באמצע הלילה וכ"כ השו"ת מנחת יצחק (י - פ"ד) וכ"כ האג"מ (ה"ל)
- VI. ברכת המפיל למי שמסופק אם יכול לישון בלילה כגון על האירון וכדומה (ברכות ס.)
- (א) יש לחקור אם ברכת המפיל הוא כמו ברכת הנהנין דאם לא עשה המעשה הוי ברכה לבטלה או כברכת השבת על סדר העולם או כברכת השחר דיש לברך הנותן

לשכוי בינה בלא שמיעת קול התרנגול ולכן יכול לברך אפילו ניעור כל הלילה ויש אומרים דאינו כברכת הנהנין וראיה לזה מתוספות (זרכות י"א: ד"ה שצנר) שאין מברכין לישון בסוכה שאין בידו לישון כל שעה שירצה משום שהיא ברכת המצוה משא"כ ברכת המפיל מברכים אפילו כשאפשר שג"כ אינו ישן דלא הוי ברכת המצוה אלא ברכה על הנהגת העולם והוי ברכת שבח וכ"כ מהר"ץ חיות וכ"כ הח"א (כלל ל"ה - ז) ורוב פוסקים ועיין בשו"ת יחזה דעת (ד - כ"ה) וע"ע בבה"ל (רל"ט ד"ה סמוך) שנחלק על הח"א וכתב שדומה לברכת המעביר שינה כשאינו ישן בלילה דאין מברכין ועכ"פ דאם מסתפק שמא לא יוכל אח"כ לישון בודאי אינו כדאי לכתחלה לברך משמע דהוי כברכת הנהנין ולא כשבח דעל מנהגו של עולם ותירץ הראשון דתוספות (ה"ו): הוא העיקר דברכת לישב פוטרת השינה ועיין בשע"ת (מ"ו - ז) ועיין בא"ר שהביא החקירה דידן ועיין יחזה דעת (שס) אמנם הגר"א (סו"ס תל"ז) מדמה בדיקת חמץ לברכת המפיל דלא הוי ברכה לבטלה אף אם לא מצא חמץ וה"ה המפיל אינו צריך שינה לקיום הברכה מ"מ אינו דומה להנותן לשכוי בינה דצריך עכ"פ ההשתדלות לישון איברא השל"ה (חולין ז): כתב דברכת המפיל צריך לומר דוקא אחרי ק"ש דא"ל הוי הפסק בין הברכה להשינה וזה גמרא מפורשת (זרכות ס:) וכן פסק השו"ע (רל"ט - ה)

ב) הנפק"מ אם ברכת המפיל הוא נהנין או שבח והודאה

1. דעת הסדר היום דלא יקרא ק"ש אלא כשראה שהשינה באה עליו אבל הכנה"ג כתב שיש לקרות מיד ואינו חושש להפסק (מ"ב סק"ג) אכן אם כבר אמר ברכת המפיל יזהר בזה כי יפסיק בין הברכה להשינה (מ"ב סק"ד) והערה"ש (רל"ט - ו) הכריע כהכנה"ג דאין הפסק
2. אומרים המפיל ואח"כ פסוקי דרחמי ואח"כ ק"ש משמע שאין להקפיד על דיבור בין ברכת המפיל לשינה אלא בין הקריאת שמע לשינה משום שנאמר אמרו בלבבכם על משכבכם ודומו סלה (כל בו כ"ט ורמ"א) אלא הרוקח כתב דאומרים ק"ש ואח"כ פסוקי דרחמי ואח"כ המפיל משום חשש הפסק וכן משמע מברכות (ס:)
3. בירך המפיל ולא ישן אם כבר הסיח דעתו מהשינה אם צריך לחזור ולברך כשהולך שוב לישן דעת היעב"ץ בסידור דצריך לברך ויש חולקין כיון שעל מנהגו של עולם נתקנה
4. יש אומרים המפיל בלא שם ומלכות (שו"ת שבט הקהתי ח - קי"ח) אמנם זה כנגד גמרא מפורשת (הג"ל) ועיין בשו"ת יחזה דעת (ד - כ"ה)
5. אם מסופק אם יכול לישון כגון באוירון
6. אם צריך להשתדל שיתנמנם מיד אחר ברכת המפיל
7. לומר אשר יצר אחר המפיל (הנהגות החזו"א פ"ס - אות ט) אסור ולח"א אין איסור בדבר
8. לענין צמא מאד ולענות על שאלה נחוצה בשעה"ד ולברך על קול רעמים ואם שכח להתפלל ערבית ואם ילד בוכה אם יכול להפסיק הכל תלוי בהנ"ל

ג) ויש עוד טעם שלא לומר המפיל אם הוא אחר חצות הלילה דיש כמה מהפוסקים שסברו דעל פי הסוד אין אומרים אחר חצות והבה"ל סבר דאומרים אחר חצות ומ"מ ספק ברכות להקל וכן יש לדון בנידן דידן

VII. שאלות הנוגעות לברכת התורה אבאר בס"ד

VIII. ועוד בענין ק"ש ושמונה עשרה אבאר בס"ד